

«MOTTAKERNAVN»
«ADRESSE»
«POSTNR» «POSTSTED»

Trondheim, 09.05.2018

Deres ref.:
[Deres ref.]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2018/4340

Saksbehandler:
Anders Braa

Avslag på søknad om skadefelling av bjørn i deler av Nord-Fron, Sør-Fron, Ringeby og Sel kommuner, Oppland fylke

Miljødirektoratet avslår søknad om uttak av bjørn på vårsnø på østsida av E6 i kommunene Nord-Fron, Sør-Fron, Ringeby og Sel, region 6, jf. lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 18 første ledd b) og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13 jf. §§ 1 og 3.

Søknadenes innhold

Miljødirektoratet viser til søknad fra Midt-Gudbrandsdalen landbrukskontor om uttak av bjørn på østsida av Gudbrandsdalslågen i kommunene Nord-Fron, Sør-Fron, Ringeby og Sel, datert 26. april 2018. Vi viser også til brev fra Nord-Fron, Sør-Fron og Ringeby kommune med anmodning om uttak av bl.a. bjørn, datert 4. mai 2018. Norsk Bonde og Småbrukarlag støtter søknaden, jf. epost datert 2. mai 2018.

I begge brevene blir det vist til observasjon av bjørn, og kommunene ber om at det iverksettes skadefelling som forebyggende tiltak mot skade på sau. Kommunene har hatt fortløpende kontakt med Miljødirektoratet om saken.

Kommunene viser til at i området bjørnen ble observert slippes det store mengder sau på utmarksbeite. Skadepotensialet er stort og med påfølgende utfordringer i forhold til dyrevelferd. Det skal være en lav terskel for uttak av bl.a. bjørn rett i forkant av beitesesongen. Kommunene viser også til at det er mye større mulighet for uttak av spesifikke individer på snøføre enn på barmark.

Lovgrunnlaget

Lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) og forskrift av 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) danner den juridiske rammen for direktoratets vedtak i saken.

Formålet i naturmangfoldloven (§ 1) lyder:

«Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske

mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.»

Etter naturmangfoldloven § 5 er det et mål at artene og deres genetiske mangfold blir ivarettatt på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Tiltak etter naturmangfoldloven skal likevel avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målet i § 5 nås på en annen måte eller i et annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært det eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om en geografisk differensiert rovviltforvaltning. Naturmangfoldloven § 5 og prinsippet om geografisk differensiert forvaltning er konkretisert gjennom §§ 3 og 4 i rovviltforskriften og gjennom den regionale forvaltningsplanen for rovvilt i region 3.

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Direktoratet legger til grunn at denne beslutningen blant annet bygger på kunnskap om bjørnens bestandssituasjon. Utgangspunktet for beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet er at beslutningsgrunnlaget skal være best mulig, jf. naturmangfoldloven § 8.

Det vises til naturmangfoldloven § 18 første ledd b) og § 77, jf. rovviltforskriften § 13, jf. §§ 1 og 3, der følgende fremgår:

Naturmangfoldloven § 18 (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene):

«Kongen kan ved forskrift eller ved enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- innlandsfisk b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk vann eller annen eiendom, (...) Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte. (...)»

Rovviltforskriften § 1 (Formål):

«Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike rovviltarter. Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.»

Rovviltforskriften § 3 (Nasjonale bestandsmål og bestandsovervåking):

«I Norge skal det årlig være 65 ynglinger av gaupe, 39 ynglinger av jerv og 13 ynglinger av bjørn. Det skal være 3 årlige ynglinger av ulv innenfor forvaltningsområdet for ynglende ulv(...)».

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt skal gi data om status og utvikling i rovviltbestandene, herunder også beskrive det antall årlige ynglinger som er dokumentert i regionene. Metodikk, datagrunnlag og resultater skal være offentlig tilgjengelig.»

Rovviltforskriften § 13 (Direktoratet for naturforvaltnings myndighet til å fatte vedtak om felling og jakt):

«Direktoratet for naturforvaltning kan fatte vedtak om skadefelling, kvote for betinget skadefelling, kvote for lisensfelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv eller kvotejakt for gaupe av eget tiltak eller etter søknad. Direktoratet kan fatte slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse. Dessuten er det et vilkår at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, jf. Forskriften § 1 og § 6. (...)»

Politiske og forvaltningsmessige rammevilkår

Direktoratet viser til Representantforslag 163 S (2010-2011), og Stortingets behandling av dette den 17. juni 2011 hvor det ble inngått et nytt enstemmig rovviltforlik. Av rovviltforliket i 2011 fremgår det innledningsvis at norsk rovviltforvaltning fremdeles skal skje innenfor rammen av bestemmelsene i naturmangfoldloven og Stortingets behandling av denne, Bernkonvensjonen og den todelte målsettingen etter rovviltforliket av 2004, og den videre oppfølging av dette. Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn ble etter behandling i St.meld. nr. 15 (2003- 2004) satt til 15 årlige ynglinger, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004) og rovviltforskriften § 3.

Etter Stortingets gjennomgang av rovviltforliket i 2011, Representantforslag 163 S (2010-2011), ble det bestemt at bestandsmålet for bjørn skal endres fra 15 til 13 årlige ynglinger nasjonalt. Det nasjonale bestandsmålet for brunbjørn er fordelt på 4 av 8 forvaltningsregioner for rovvilt, jf. rovviltforskriften § 4. I region 3 er det ingen mål om ynglinger av bjørn.

Det vises videre til rovviltforliket punkt 2.2.4 der det går fram at miljøforvaltningen, i de tilfeller lisensfelling ikke gir tilfredsstillende uttelling, så langt det er mulig skal sørge for at resterende kvote tas ut i de områdene lisensfellingskvote er gitt. Uttak i det som av rovviltneemdene er definert som prioriterte beiteområder i de enkelte områdene skal prioriteres. Jf. rovviltforliket punkt 2.2.5 har direktoratet myndighet til å fatte vedtak om hvordan og hvor ekstraordinære uttak skal iverksettes, for så langt som mulig å få tatt ut resterende lisensfellingskvote. Videre heter det i punkt 2.2.18 at ekstraordinære uttak av brunbjørn etter at lisensfellingsperioden er slutt, skal kunne tillates i enkelttilfelle der det er sannsynliggjort et konkret skadepotensial på husdyr eller tamrein.

Om bestandssituasjonen for brunbjørn

Offentlige avgjørelser som kan få følger for naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon samt effekt av påvirkning, jf. naturmangfoldloven § 8. Direktoratet vil vise til beskrivelsen av det Nasjonale overvåkningsprogrammet for rovvilt i kommentarene til rovviltforskriften § 3. Rovdata har ansvaret for formidling, drift og utvikling av Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt, og Rovdata er den sentrale leverandøren av data om status og utvikling i rovviltbestandene til alle forvaltningsledd. Rapporteringsfristen for overvåking av brunbjørn er 1. april hvert år. Bestanden av brunbjørn i Norge blir primært overvåka ved å analysere DNA fra innsamla ekskrement og hår. De analyserte prøvene med DNA gjør det mulig å fastslå hvor mange brunbjørn som

minimum har vært innom Norge i løpet av ett år, hvor de har oppholdt seg og fordelinga mellom hanner og binner. Bestandsmålet er gitt i tallet på årlige ynglinger.

Det skandinaviske bjørneprosjektet (Bischof og Swenson 2010) har utviklet en modell til å beregne hvor mange kull som sannsynligvis er født i Norge hvert år. Metoden tar utgangspunkt i det innsamlede DNA-materialet og bygger blant annet på kunnskap om fordeling mellom kjønn og alder i den svenske bjørnebestanden. Den baserer seg også på kunnskap om hvor ofte binnene føder og hvor gamle de er første gang de føder, samt størrelsen på leveområdene og dødeligheten i bestanden. Basert på denne modellen er det estimert at det i 2017 sannsynlig ble født 7 ungekull i Norge (NINA Rapport 1494, 2018).

Resultatene fra DNA-analysene identifiserte 125 ulike brunbjørner i 2017, 55 binner og 70 hanner. Binner ble i samsvar med tidligere DNA-undersøkelser, bare påvist i avgrensede og spesifikke geografiske områder i Finnmark, Troms, Nord-Trøndelag og Hedmark. Tallet på 125 ulike individ er minimumstall, da en ikke kan gå ut fra at en har lyktes i å samle materiale etter alle individ i alle områder. Samtidig er det slik at bjørnebestanden i grenseområdene i hovedsak er felles med Sverige. Mange ekskrement- og hårprøver i grenseområda kan derfor stamme fra brunbjørner som har hoveddelen av sitt leveområde i Sverige.

Kjent avgang av brunbjørn i Norge i 2017 var totalt 9 bjørner, mens det i 2016 var en kjent avgang på totalt 8 bjørner. Så langt er det felt 2 bjørner etter vedtak fra Miljødirektoratet i år, begge i region 6. Det foreligger betydelig kunnskap om den samlede belastningen bjørnebestanden blir utsatt for, jf. naturmangfoldloven § 10. Bjørnebestanden er ikke begrenset av tilgjengelig areal. Det er ikke registrert sykdom på brunbjørn i Norge. Det er kjent at ungedødelighet hos brunbjørn er høy, blant annet på grunn av infanticid (ungedrap). Utover enkelte påkjørsler skjer avgangen av voksen brunbjørn i hovedsak gjennom lisensfelling og skadefelling.

Føre-var-prinsippet, jf. naturmangfoldloven § 9, kommer til bruk i situasjoner hvor en ikke har tilstrekkelig kunnskap tilgjengelig, jf § 8. Etter direktoratets syn er ikke dette tilfelle i denne saken.

Miljødirektoratet sine vurderinger

Brunbjørn er fredet etter lov 29. mai 1981 om jakt og fangst av vilt (viltloven) og naturmangfoldloven. Samtidig er det slik at brunbjørn volder skade på husdyr- og tamreinnæring. For blant annet å hindre skade på husdyr og tamrein kan rovvilt felles med hjemmel i naturmangfoldlova § 18 første ledd b). Skadefelling er et virkemiddel for å avhjelpe akutte skadesituasjoner som kan oppstå, jf. rovviltforskriften §§ 9 og 13, mens regulering av bestandsstørrelsen skal skje gjennom lisensfelling eller kvotejakt (gaupe), jf. rovviltforskriften §§ 10, 11 og 13.

Jf. rovviltforliket punkt 2.2.19 skal soneinndelinga forvaltes tydelig. Det følger av forvaltningsplanen i region 3, føringer i brev fra LMD og MD av 28. juli 2006, og rovviltforliket av 2011 punkt 2.2.19 at i de områder som blir definert som prioriterte beiteområder skal en kunne regne med at rovvilt ikke vil være til hinder for tradisjonell drift med dyr på utmarksbeite. En av forutsetningene for uttak er at bjørnen representerer et potensiale for skade av et visst omfang.

Fylkesmannen i Oppland utbetalte erstatning for 133 sau og lam som tapt til bjørn i 2017. Til sammen ble det påvist (dokumentert eller antatt sikker) 17 tapte sau og lam til bjørn i Oppland i 2017, de fleste i Ringeby kommune.

I 2018 er det påvist forekomst av bjørn i Oppland, senest i Sør-Fron 28. april. Det foreligger ikke nyere opplysninger om hvor bjørnen befinner seg.

Miljødirektoratet vurderer at det pr nå ikke er aktuelt å iverksette skadefelling av bjørn i disse kommunene. Vi understreker likevel at direktoratet når som helst på eget initiativ kan iverksette felling dersom vi anser det som mulig og nødvendig for å avverge fremtidig skade.

Konklusjon

Direktoratet kan ikke se det foreligger et akutt behov for felling for å avverge tap av sau. Vi viser til at bjørn ofte vandrer lange avstander på våren, og at det er usikkert hvor bjørnen vil være ved beiteslipp for sau. Vi har heller ikke nyere opplysninger om forekomst av bjørn i Oppland.

På bakgrunn av overnevnte avslår Miljødirektoratet søknaden om ekstraordinær felling av bjørn i deler av Nord-Fron, Sør-Fron, Ringeby og Sel kommuner.

Klage

Vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen 3 uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage skal fremsettes for Miljødirektoratet, jf. § 32.

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Susanne Hanssen
fung. seksjonsleder

Anders Braa
seniorrådgiver

Tenk miljø - velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no.

Kopi til:

Fylkesmannen i Oppland	Postboks 987	2626	Lillehammer
Rovviltnemnda region 3 v/Fylkesmannen i Oppland	Postboks 987	2626	Lillehammer
Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	OSLO
Landbruks- og matdepartementet	Postboks 8007 Dep	0030	OSLO
Norsk Bonde og Småbrukarlag	Akersgata 41	0158	OSLO